

การจัดการกิจกรรมดนตรีบำบัดสำหรับเด็ก เด็กออทิสติก และเด็กที่มีความต้องการ
จำเป็นพิเศษ

MANAGEMENT OF MUSTC THERAPY ACTIVITIES FOR CHILDREN AUTISTIC
CHILDREN AND CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

รัชณี จุลทะหว่า,
Ratchanee Chutawa
สรรรค์ชัย ไชยสกุลวงศ์
Sanchai Chaisakunwong
บ้านเรียนชัยปริญา 84 หมู่ 4 หลุบเพ็ก ตำบลห้วยไร่
อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
Ban Rian Chaipriya 84 Moo 4, Lubpek, Huai Rai
Subdistrict Khon Sawan District,
Chaiyaphum Pravnice

Email: mansanchai2517@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 16 มีนาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 5 เมษายน 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

ดนตรี เป็นสื่อภาษาสากลที่ไม่ว่าคนชาติไหนๆ ก็เข้าใจเนื้อดนตรีเดียวกัน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ ดนตรีจึงสามารถใช้สื่อสารได้กับคนทั้งโลก รวมทั้งการนำมารักษาโรคได้กับทุกๆ คน ไม่ว่าจะ เป็นเด็ก ผู้ใหญ่ หรือคนที่ผิดปกติทางอารมณ์ตั้งแต่อดีตมาแล้วที่เราารู้จักดนตรี และยังพบว่า มีพลังมหาศาลรักษาโรค อย่างคนจิตเภทก็ใช้วิธีการเคาะระฆัง เคาะขาม และใช้เสียงสวดมนต์ในพิธีกรรม ที่เชื่อด้วยว่าจะช่วยปรับสมดุลใจของเรา คนไทยเราเองก็ใช้การสวดมนต์ ที่นอกเหนือจากเรื่องศาสนาแล้ว ก็ยังเป็นคลื่นเสียงที่ช่วยสงบจิตใจเราให้หนึ่งขั้นนี้ล่ะที่เป็นเหตุผลที่ว่า เวลาเราซึมเศร้า อยากกระฉับกระเฉง แค่เปิดดนตรีฟังสนุกเราก็ตื่นตัวขึ้นมาได้ ดนตรีจึงมีพลังกับเราไม่น้อยและยังสามารถนำมาจัดการกับความเครียดได้ด้วย เพราะหากเราได้ฟังดนตรีจังหวะผ่อนคลาย การทำงานของสมองเราจะตอบสนองตาม และร่างกายของเราจะเปลี่ยนไป เช่น หายใจเรียบขึ้น หัวใจเต้นช้าลง ความดันเลือดปกติ ม่านตาหดลง กล้ามเนื้อก็ไม่ตึงเกร็ง ผลดีเหล่านี้ทำให้เราศึกษาการใช้ดนตรีมาบำบัดความเครียดกันมากขึ้นเรื่อยๆ และยังรักษาร่างกายที่เจ็บป่วยได้อีกด้วย

คำสำคัญ : การจัดการ, ดนตรีบำบัด, เด็กออทิสติก

Abstracts

Music is a universal language medium regardless of nationality. understand the same lyrics to be in the same direction Music can be used to communicate with the world. Including being able to cure diseases for everyone, whether they are

children, adults or people with emotional disorders from the past that we have known music. and was also found to have great healing powers For example, Tibetan people use bells, bowls, and chanting rituals. that also believe that it will help balance our minds Thai people also use prayer. apart from religion It is also a sound wave that helps to calm our mind. when we are sluggish want to be active Just turn on the music and listen to fun, we can wake up. Music has a lot of energy for us and can also be used to deal with stress. because if we listen to relaxing music Our brain activity responds accordingly. and our body will change, such as breathing smoother slower heart rate Normal selection pressure, retinal detachment, muscles are not tense. These positive effects have led us to increasingly study the use of music to treat stress. and also heal the sick body as well

Keywords : management, music therapy, autistic children

บทนำ

ดนตรีมิได้มีประโยชน์ต่อผู้ที่มีปัญหาหรือมีโรคภัยทางร่างกายและจิตใจเท่านั้น คนปกติอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ สามารถใช้ดนตรีเพื่อความเพลิดเพลินเจริญใจ ผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานหรือการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน เลือกดนตรีที่ต้องด้วยรสนิยมของท่าน ซึ่งปัจจุบันสามารถหาฟังได้ง่าย ๆ ตามวิทยุหรือทีวี ใน website ของ You Tube ก็มีดนตรีที่ช่วยผ่อนคลาย (relaxing music) ดนตรีที่ช่วยในการทำสมาธิ (meditation music) หรือดนตรีที่ช่วยให้หลับ (sleeping music) ให้เลือกตามความชอบใจอยู่มากมาย

ดนตรีบำบัด (music therapy) คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยการนำดนตรี หรือองค์ประกอบต่างๆ ทางดนตรี มาประยุกต์ใช้เพื่อปรับเปลี่ยน พัฒนา และคงรักษาไว้ซึ่งสภาวะของร่างกาย จิตใจ สังคม และภูมิปัญญา โดยมีนักดนตรีบำบัดเป็นผู้ดำเนินการเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่ใช่เป้าหมายในทางดนตรีศึกษา ผ่านกิจกรรมทางดนตรีต่างๆ อย่างมีรูปแบบโครงสร้างที่ชัดเจน มีหลักเกณฑ์ และระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์

เป้าหมายของดนตรีบำบัดไม่ได้เน้นที่ทักษะทางดนตรี แต่เน้นในด้านพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ สังคม และภูมิปัญญา ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของแต่ละคนที่มีรับการบำบัด สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายบริบท ทั้งที่บ้าน สถานศึกษา สถานพยาบาลและศูนย์สุขภาพต่างๆ

องค์ประกอบและกระบวนการของดนตรีบำบัด

องค์ประกอบต่าง ๆ ของดนตรี ก็มีประโยชน์ที่แตกต่างกันไป เช่น 1. จังหวะหรือลีลา (Rhythm) ช่วยสร้างเสริมสมาธิ (Concentration) และช่วยในการผ่อนคลาย (Relax) 2. ระดับเสียง (Pitch) เสียงในระดับต่ำ และระดับสูงปานกลาง จะช่วยให้เกิดความรู้สึกสงบ 3. ความดัง (Volume / Intensity) พบว่าเสียงที่เบานุ่ม จะทำให้เกิดความสงบสุข สบายใจ ในขณะที่เสียงดัง ทำให้เกิดการเกร็ง กระตุก ของกล้ามเนื้อได้ ความดังที่เหมาะสมจะช่วยสร้างระเบียบการควบคุมตนเองได้ดี มีความสงบ และเกิดสมาธิ 4. ทำนองเพลง (Melody) ช่วยในการระบายความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจ ทำให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์และลดความวิตกกังวล 5. การประสานเสียง (Harmony) ช่วยในการวัดระดับอารมณ์ความรู้สึกได้โดยดูจากปฏิกิริยาที่แสดงออกมาเมื่อฟังเสียงประสานต่าง ๆ จากบทเพลง

กระบวนการและรูปแบบดนตรีบำบัดในการทำดนตรีบำบัด ไม่มีกระบวนการและรูปแบบที่ตายตัว แต่จะต้องออกแบบการบำบัดรักษาให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล มีการวางแผนการบำบัดรายบุคคล โดยมีขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

1. การประเมินผู้รับการบำบัดรักษา- ศึกษาข้อมูลประวัติส่วนตัว และประวัติทางการแพทย์- ประเมินปัญหา และเป้าหมายที่ต้องการบำบัด- ประเมินสุขภาพ ทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และทักษะการคิด

2. วางแผนการบำบัดรักษา- ออกแบบโปรแกรมที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม โดยยึดเป้าหมายเป็นสำคัญ- รูปแบบผสมผสาน กระบวนการต่าง ๆ ทางดนตรี เช่น ร้องเพลง แต่งเพลง ประสานเสียง จินตนาการตาม หรือลีลาประกอบ เป็นต้น

3. ดำเนินการบำบัดรักษา- สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บำบัด กับผู้รับการบำบัด โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ- ทำดนตรีบำบัด ร่วมกับการบำบัดรักษาแบบอื่น ๆ แบบบูรณาการ 4. ประเมินผลการบำบัดรักษา- ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และปรับแผนการบำบัดให้เหมาะสม

แนวคิดของดนตรีบำบัด

ดนตรี มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ สังคม และภูมิปัญญา โดยมีผลต่อการทำงานของสมองในหลายๆ ด้าน จากการศึกษาวิจัยพบว่า มีผล ดังนี้

สมองของนักดนตรี ส่วนที่สั่งการด้านการเคลื่อนไหว การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อ และ corpus collosum ซึ่งเป็นส่วนที่เชื่อมต่อสมองทั้งสองซีก มีขนาดใหญ่กว่าคนที่ไม่ได้เล่นดนตรี

ผลของดนตรีต่อร่างกาย สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอัตราการหายใจ, อัตราการเต้นของชีพจร, ความดันโลหิต, การตอบสนองของม่านตา, ความตึงตัวของกล้ามเนื้อ และการไหลเวียนของเลือด

ผลของดนตรีต่อจิตใจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระดับ อารมณ์ ผ่อนคลายความตึงเครียด มีสติสัมปชัญญะ เสริมสร้างสมาธิ และการรับรู้สภาพความเป็นจริง

ผลของดนตรีต่อสังคม นับเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงสังคม ช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพโดยการแลกเปลี่ยนความสนใจด้านดนตรีที่มีร่วมกัน บทเพลงกล่อมลูกเชื่อมสายสัมพันธ์แม่ลูก และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการสื่อสารผ่านทางอวัจนภาษา

ผลของดนตรีต่อภูมิปัญญา สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างสติปัญญา

การบำบัดทางเลือก

องค์ประกอบต่างๆ ทางดนตรี ก็สามารถให้ประโยชน์ที่แตกต่างกันไป เช่น

1) จังหวะดนตรี (rhythm) ช่วยให้ผ่อนคลาย (relax) และช่วยสร้างเสริมสมาธิ (concentration)

2) ระดับเสียง (pitch) เสียงในระดับต่ำ และระดับสูงปานกลาง จะช่วยให้เกิดความรู้สึกสงบ

3) ความดัง (volume/ intensity) พบว่าเสียงที่เบาๆ จะทำให้เกิดความสงบสุข สบายใจ ในขณะที่เสียงดังทำให้เกิดการเกร็ง กระตุกของกล้ามเนื้อได้ ความดังที่เหมาะสมจะช่วยสร้างระเบียบ การควบคุมตนเองได้ดี มีความสงบ และเกิดสมาธิ

4) ทำนองเพลง (melody) ช่วยในการระบายความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจ ทำให้เกิดความรู้สึกสร้างสรรค์และลดความวิตกกังวล

5) การประสานเสียง (harmony) ช่วยในการวัดระดับอารมณ์ความรู้สึกได้ โดยดูจากปฏิกิริยาที่แสดงออกมาเมื่อฟังเสียงประสานต่างๆ จากบทเพลง

ประโยชน์ของดนตรีบำบัด

ดนตรีบำบัดสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลายรูปแบบ และกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ เพื่อตอบสนองความจำเป็นที่แตกต่างกันไป เช่น ปัญหาบกพร่องของพัฒนาการ สติปัญญา และการเรียนรู้, โรคซึมเศร้า, โรคสมองเสื่อมอัลไซเมอร์, โรคหลอดเลือดสมอง, ความพิการทางร่างกาย, อาการเจ็บปวด และภาวะอื่นๆ สำหรับบุคคลทั่วไป ก็สามารถใช้ประโยชน์จากดนตรีบำบัดได้เช่นกัน ช่วยในการผ่อนคลายความตึงเครียด และประกอบในการออกกำลังกาย เสริมสร้างสุขภาพ

- 1) ปรับสภาพจิตใจให้อยู่ในสภาวะสมดุล มีความสงบ และมีทัศนคติในเชิงบวกเพิ่มขึ้น
- 2) ผ่อนคลายความตึงเครียด ลดความวิตกกังวล (anxiety/ stress management)
- 3) กระตุ้น เสริมสร้าง และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ และความจำ (cognitive skill)
- 4) กระตุ้นการรับรู้ (perception)
- 5) เสริมสร้างสมาธิ (attention span)
- 6) เสริมสร้างทักษะสังคม (social skill)
- 7) พัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้ภาษา (communication and language skill)
- 8) พัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว (motor skill)
- 9) ลดความตึงตัวของกล้ามเนื้อ (muscle tension)
- 10) การจัดการอาการเจ็บปวดจากสาเหตุต่างๆ (pain management)
- 11) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (behavior modification)
- 12) สร้างสัมพันธภาพที่ดีในการบำบัดรักษาต่างๆ (therapeutic alliance)
- 13) ช่วยเสริมในกระบวนการบำบัดทางจิตเวช ทั้งในด้านการประเมินความรู้สึก สร้างเสริมอารมณ์เชิงบวก การควบคุมตนเอง การแก้ปมขัดแย้งต่างๆ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ดนตรีบำบัด มีประโยชน์หลากหลายขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ โดยบูรณาการเข้ากับการบำบัดรักษาอื่นๆ

กระบวนการและรูปแบบดนตรีบำบัด

ในการทำดนตรีบำบัด ไม่มีกระบวนการและรูปแบบที่ตายตัว แต่มีการออกแบบการบำบัดรักษาให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยมีขั้นตอนหลักๆ ดังนี้

- 1) การประเมินผู้รับการบำบัดรักษา
 - ศึกษาข้อมูลประวัติส่วนตัว และประวัติทางการแพทย์
 - ประเมินสภาพปัญหา และเป้าหมายที่ต้องการบำบัด
 - ประเมินสภาวะทางร่างกาย จิตใจ สังคม และภูมิปัญญา
- 2) วางแผนการบำบัดรักษา
 - ออกแบบโปรแกรมที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม โดยยึดเป้าหมายเป็นสำคัญ
 - จัดรูปแบบผสมผสานกระบวนการต่างๆ ทางดนตรี เช่น ร้องเพลง แต่งเพลง ประสานเสียง จินตนาการตาม หรือแสดงลีลาประกอบเพลง เป็นต้น
- 3) ดำเนินการบำบัดรักษา

- เสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้บำบัดกับผู้รับการบำบัด โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง
 - ดำเนินการทำดนตรีบำบัดควบคู่ไปกับการบำบัดรักษาในรูปแบบอื่นๆ แบบบูรณาการ
- 4) ประเมินผลการบำบัดรักษา
- ประเมินผลการบำบัดรักษาอย่างต่อเนื่อง และปรับเปลี่ยนแผนการบำบัดรักษาให้เหมาะสม

ลักษณะเด่นของดนตรีบำบัด

ดนตรีบำบัดมีคุณลักษณะเด่นเฉพาะตัวหลายด้าน ทำให้สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับอายุ ทุกความหลากหลายของปัญหา สามารถกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการได้ในทุกด้าน ลักษณะเด่นของดนตรีบำบัด ได้แก่

- 1) กระตุ้นการทำงานของสมองได้หลายส่วน และช่วยให้มีสมาธิจดจ่อได้ดียิ่งขึ้น
- 2) ประยุกต์เข้ากับระดับความสามารถของบุคคลได้ง่าย และสะท้อนให้เห็นถึงระดับความสามารถด้วยเช่นกัน
- 3) เป็นเสมือนแบบฝึกหัดที่เข้าใจง่าย แม้จะไม่รู้ภาษาก็ตาม
- 4) เสริมสร้างการรับรู้ที่มีความหมาย และมีความสุขสนุกสนานไปพร้อมกัน
- 5) เสริมสร้างบริบททางสังคม ให้ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ให้โครงสร้างหลักเบื้องต้นในการสื่อสาร
- 6) เป็นเครื่องมือช่วยจำที่มีประสิทธิภาพ
- 7) สนับสนุนและเสริมสร้างทักษะการเคลื่อนไหว
- 8) สามารถแทรกซึมเข้าไปในความทรงจำ และอารมณ์ได้
- 9) เสริมสร้างการตอบสนองต่อข้อมูลป้อนกลับแบบทันทีและไม่มีกำแพงด้านภาษา (nonverbal, immediate feedback)
- 10) มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการบำบัดได้ง่าย เนื่องจากประยุกต์ใช้ได้ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับความสามารถ

การประยุกต์ใช้ดนตรีบำบัด

ดนตรีบำบัดสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้หลากหลาย ในที่นี้จะกล่าวถึงการประยุกต์ใช้ในโรงพยาบาล ในโรงเรียน และในกลุ่มเด็กพิเศษ ดังนี้

1 การประยุกต์ใช้ดนตรีบำบัดในโรงพยาบาลในโรงพยาบาลต่างๆ มีการนำดนตรีบำบัดมาบูรณาการเข้ากับการบำบัดรักษาอื่นๆ เพื่อเป้าหมายที่แตกต่างกัน ดังนี้

- 1.1) กระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก ในกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องของพัฒนาการ
- 1.2) สนับสนุนและเสริมสร้างให้เกิดการเคลื่อนไหว ในการฟื้นฟูสมรรถภาพ
- 1.3) ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ก้าวร้าวรุนแรง อยู่ไม่นิ่ง ร่วมกับพฤติกรรมบำบัดและการใช้ยา
- 1.4) ช่วยให้สงบ ผ่อนคลาย และนอนหลับได้ ในผู้ที่มีความกลัว ความเครียด วิตกกังวล ร่วมกับการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม และการใช้ยา
- 1.5) ช่วยปรับเปลี่ยนระดับอารมณ์และความคิด ร่วมกับจิตบำบัด และการใช้ยา ในผู้ป่วยโรคซึมเศร้า

- 1.6) เสริมเข้าในกระบวนการบำบัดทางจิตเวชรูปแบบต่างๆ
 - 1.7) ช่วยลดอาการเจ็บปวดต่างๆ (audio-analgesic) ร่วมกับการใช้ยาแก้ปวด ในผู้ป่วยเจ็บปวดเรื้อรัง โดยช่วยเบี่ยงเบนความสนใจออกจากอาการเจ็บปวด และลดความเครียด
 - 1.8) ช่วยในการคลออด โดยช่วยเพิ่มสมาธิให้สามารถออกแรงเบ่งคลออดได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
 - 1.9) ช่วยลดความเครียดของบุคลากรทางการแพทย์ ในหน่วยบริการที่ดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังหรือผู้ป่วยหนักที่อยู่ในห้องไอซียู
2. การประยุกต์ใช้ดนตรีบำบัดในโรงเรียน ในโรงเรียนมีการนำดนตรีบำบัดมาใช้ใน 2 ด้านใหญ่ๆ คือ
- 1) เสริมสร้างจุดแข็งในตัวเด็ก เสริมสร้างทักษะด้านต่างๆ นอกเหนือจากทักษะทางดนตรี เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงาน การประสานสัมพันธ์กันของร่างกาย
 - 2) เสริมในโปรแกรมการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP - Individualized Educational Program) สำหรับกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- นอกจากนี้ยังมีการนำดนตรีมาช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ต่างๆ ให้กับเด็ก โดยผ่านบทเพลง เช่น การออกกำลังกาย

เทคนิคการบำบัดเป็นกลุ่มสำหรับนักเรียนออทิสติก

นักเรียนออทิสติก ที่เข้าเรียนร่วม กับเด็กปกติ ส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะรับการบำบัดเป็นกลุ่ม โดยนำวิธีการทางดนตรีบำบัดแบบ Clinical Orff Schoolwork ซึ่งวิธีการนี้จัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนจะรู้สึกว่าจะอยู่ในชั่วโมงเรียนวิชาดนตรีมากกว่ากำลังได้รับการบำบัด สำหรับเทคนิคที่ใช้ในการบำบัดมีดังนี้ คือ

2 การรับรู้ และตอบสนององค์ประกอบของดนตรี

องค์ประกอบของดนตรีที่นำมาใช้ในกิจกรรมดนตรีบำบัด ได้แก่ จังหวะ ความช้า-เร็ว ความดัง-เบา ทำนองเพลง ความหมายของคำร้อง อารมณ์ของบทเพลง โดยการนำทักษะ ทางดนตรี ได้แก่ การฟัง การร้อง การเคลื่อนไหวร่างกาย การปฏิบัติ เครื่องดนตรี การสร้างสรรค์ทางดนตรี การแปลความหมายของสัญลักษณ์ทางดนตรี ซึ่งนักเรียนสามารถแสดงออกถึงการรับรู้และ ตอบสนองได้ด้วยการตบมือ เคาะจังหวะ การขับร้อง การทำท่าทางประกอบเพลง การเคลื่อนไหวร่างกาย ตามรูปแบบ/หรืออิสระ การปฏิบัติเครื่องดนตรีความคิดสร้างสรรค์ลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเพลง และ การแสดงออกด้วยวิธีการอื่นๆ

2 การส่งเสริมพัฒนาการทางการสื่อความหมาย

กิจกรรมดนตรีบำบัดในกระบวนการรับรู้ และ ตอบสนอง องค์ประกอบของดนตรีช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางการสื่อความหมายแก่ นักเรียนโดยการแสดงท่าทาง การแสดงสีหน้า การใช้ภาษาท่าทาง การใช้ภาษาพูด การใช้ภาษาอ่าน/เขียน การวาดภาพ การปฏิบัติเครื่องดนตรีตามแนวดนตรีที่กำหนด/และ คิดแนวดนตรีด้วย ตนเองและ การแปลความหมายต่างๆ

3 การส่งเสริมพัฒนาการทางการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

การบำบัดเป็นกลุ่มเปิด โอกาสให้นักเรียนได้รับ ประสบการณ์ที่จะนำไปสู่ การมีพัฒนาการทางการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงถึง การเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น การยอมรับบทบาทของตนในกิจกรรมกลุ่ม การมีความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน การยอมรับวิธีการแสดงออกทางสังคม

และ อารมณ์ที่เหมาะสม การสบตาโดยตรงกับผู้อื่น และ การใช้สายตาในการพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยความตั้งใจ และมีวัตถุประสงค์

แนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดสำหรับนักเรียนออทิสติก (Alvin, 1992)

นักเรียนออทิสติกที่เข้ามาเรียนในชั้นเรียนร่วมกับเด็กปกติ ในระยะเริ่มแรกยังมีความจำเป็นที่จะต้องจัดเวลา เสริมสำหรับกิจกรรมดนตรีบำบัดโดยเฉพาะไปพร้อมๆ กับการเรียนดนตรีในชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อปรับพื้นฐาน การรับรู้และ ตอบสนององค์ประกอบของดนตรี และพฤติกรรมทางการสื่อสาร ความหมาย และ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ให้มีความพร้อมพอที่จะเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ต่อไป ทั้งนี้ การฝึกกิจกรรม ดนตรีบำบัดมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. กลุ่มกิจกรรมดนตรีบำบัด ควรมีขนาด 6 - 10 คน
2. สังเกตพฤติกรรม การรับรู้ และ ตอบสนององค์ประกอบของดนตรีของนักเรียนแต่ละคนว่ามีลักษณะต่อต้านหรือยอมรับ เนื่องจากนักเรียนมีประสบการณ์เดิมทาง ด้านการได้ยิน/การฟังเสียงทั่วไป เสียงดนตรี และ บทเพลง แล้วตอบสนองที่เป็นไปในทางลบหรือ บวกแตกต่างกัน เมื่อสังเกตพบแล้ว ต้องพยายามจัดกิจกรรม ที่เป็นการเสริมแรงใน ทางบวกอย่างค่อยเป็นค่อยไป
3. สถานที่ในการจัดกิจกรรม ดนตรีบำบัด ควรมีบรรยากาศ ที่นักเรียนรู้สึกปลอดภัย และมีอิสระในการแสดงออก ปราศจากความเขม็งงวดใน เรื่องระเบียบวินัยต่างๆ
4. กิจกรรมดนตรีบำบัดไม่ได้เน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความถูกต้องแม่นยำในการปฏิบัติ และ ความก้าวหน้า ตามมาตรฐาน แต่เน้นการรับรู้ และ ตอบสนองความคงทนในการจำ ความพึงพอใจ และความต้องการที่จะทำใหม่
5. อุปกรณ์ดนตรีที่ใช้ในกิจกรรมดนตรีบำบัด ควรมีความสมบัติที่สามารถเน้นจังหวะได้อย่างชัดเจน ได้แก่ เครื่องตีกระทบต่างๆ เช่น ฉาบ กรับ แทมบูรีน กลองบองโกระฆัง ไซม์บาร์ ระนาด เครื่องเป่า ควรใช้ปี่หรือแตรที่ไม่ต้องใช้นิ้วในการเปลี่ยนระดับเสียง เป็นต้น
6. บทเพลงที่ใช้ ประกอบกิจกรรมดนตรีบำบัดควรมีความหลากหลาย ด้านองค์ประกอบของดนตรีที่ตอบสนองอารมณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี บทเพลงแต่ละเพลงที่นำมาใช้ควรทบทวนซ้ำหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เด็กจำได้ ลดปัญหาความยุ่งยาก ในเรื่องความหมายของคำร้อง และ การรับรู้ทำนองเพลงลงไป

บทสรุป

การศึกษาเกี่ยวกับโรคออทิซึม แม้จะดำเนินมาเป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก ครอบคลุมปัจจัยที่เป็นสาเหตุของโรค พฤติกรรมการแสดงออก ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ สติปัญญา ความสามารถพิเศษ รวมทั้งจิตวิญญาณ แต่ก็ยังหาข้อสรุปที่ชัดเจนแน่นอนไม่ได้ ความแตกต่างของบุคคลออทิสติกแต่ละคน ทำให้ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าถึงพฤติกรรม การแสดงออกที่จะเกิดขึ้น และแปลความหมายพฤติกรรมและการแสดงออกดังกล่าวได้อย่างถูกต้องแม่นยำ อย่างไรก็ตามก็ต้องการความรู้เกี่ยวกับดนตรีบำบัดที่นำมาใช้กระตุ้นระบบการทำงานของสมองของ บุคคลออทิสติก และการใช้กิจกรรมดนตรีบำบัด ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาทางการสื่อสาร ความหมายและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลออทิสติกให้สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

บรรณานุกรม

รองศาสตราจารย์ ดร. จิรภรณ์ อังวิทยาธร ภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล) เอกสารอ้างอิง <http://www.thaihealth.or.th/Content/32566>-ข้อดีของ “ดนตรีบำบัด”.html

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2550). การบำบัดทางเลือก ในเด็กพิเศษ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2550.

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา และ ชุติวรรณ แก้วไสย. (2547). ดนตรีบำบัด (Music Therapy). ใน เอกสารพิธีเปิดศูนย์ดนตรีบำบัด. สถาบันราชานุกูล.

(2006). Medical music therap. [Online]. Available URL: <http://home.att.net/~preludetherapy/medicine.html>

ผศ. วิญญู ทรัพย์ประภา ศูนย์วิจัยการศึกษาเพื่อเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ตู๊ ปณ. 1050 ปณฝ. เกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900